

پایه های مهدویت در قرآن کریم

قرآن کریم به پایه های مهدویت اشاره فرموده است:

۱. «يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ» هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ

بِالهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» (۱)

بسیاری از مفسران، اعم از شیعه و سنی، تصریح و تأکید کرده اند که مراد خداوند از «اتمام نور خویش» ظهور صاحب الامر و برپایی نظام عدل جهانی است، چنانکه فخر رازی در تفسیر کبیر خود در این زمینه می نویسد: «از ابو هریره روایت شده که گفت: این وعده خداوند تعالی است که اسلام را بر همه ادیان دیگر اعتلا بخشد و تحقق آن به هنگام خروج عیسی مسیح (علیه السلام) خواهد بود و سُدّی گفته است که این امر هنگام خروج امام مهدی (علیه السلام) روی خواهد داد و در آن زمان هیچکس نخواهد بود جز آن که به دین اسلام بگردد یا خراج بپردازد.» (۲)

قرطبی عقیده کسانی که گفته اند مهدی همان عیسی است را مردود شمرده و تصریح کرده که مهدی از عترت پیامبر اکرم و از ذریه آن حضرت است. و در پایان همان اثر مروی از ابو هریره و سُدّی را نقل کرده است.

قرطبی می افزاید: گفته اند مهدی همان عیسی است و این قول درست نیست زیرا اخبار صحیح و متواتر حاکی از آن است که مهدی از عترت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است و نمی توان آن را بر عیسی حمل کرد و حدیث «لا مهدی إلا عیسی» صحّت ندارد.

بیهقی نیز در کتاب «البعث و النشور» این حدیث را بدان سبب مردود دانسته که محمد بن خالد الجندی (یک راوی مجهول) آن را از ابان بن ابی عیاش (راوی مجهول دیگر) و او از حسن بصری از رسول خدا روایت کرده و بدین ترتیب روایت مقطوع است و احادیث حاکی از خروج مهدی (علیه-

السلام) و این که او از عترت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است اسنادی صحیح و متواتر دارد.» (۳)

زَمَخْشَرِي در تفسیر عبارت « وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ » در آیه پیشگفته نوشته است: مراد از «اتمام نور خدا»

اتمام حق و رسانیدن آن به غایت خود است. (۴)

بنابر آنچه گذشت، خدای تعالی که اسلام را برای هدایت مردم به سوی کمال، نازل فرموده تعهد کرده است که این دین را تمامیت و کمال بخشد و به غایت نهایی که برپایی حکومت عدل الهی است برساند:

۲. «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا» (۵)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده است: «اگر از (عمر) دنیا جز یک روز باقی نماند خداوند تعالی آن روز را چندان طولانی خواهد فرمود تا آن که مردی از فرزندان من که نام او نام من و کنیه او کنیه من است خروج کند و زمین را، همچنان که از ظلم و ستم پر شده باشد از عدل و داد سرشار کند.» یعنی آن که زمینه همه دل‌ها را از توحید و معرفت سرشار سازد، پس از آنکه از شرک و جهل پر شده باشد، و کدامین عدل بزرگتر از آباد ساختن دل‌ها با توحید و معرفت است و کدامین ظلم بزرگتر از ویران کردن آنها با شرک و جهل است؟ و ظاهر عالم نیز چنین است، زیرا که مهدی عجل الله فرجه سلطنت ظاهری دارد و هم سلطنت باطنی، و با سلطنت ظاهری خود عدل و امان را در سرتاسر زمین خواهد گسترانید و با سلطنت باطنی خویش معرفت را در دل‌ها خواهد نهاد.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در حدیثی که می‌فرماید:

«زُوتِ لِي الْأَرْضُ فَأُرِيَتْ مَشَارِقُهَا وَمَغَارِبُهَا وَسَيِّلُ مَلِكِ أُمَّتِي مَا زُوتِ لِي فِيهَا»

زمین برای من جمع آمد و مشرق‌ها و مغرب‌های آن بر من نمایان گردید و مملکت امت من تا هر آنجا که به من نمایانده شد گسترش خواهد یافت. که این روایت به آخر الزمان اشاره دارد. و از مقدار روایت شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «بر روی زمین هیچ خانه و خیمه‌ای باقی نخواهد ماند مگر آن که خداوند کلمه اسلام را، با عزیز داشتن هر عزیز و ذلیل ساختن هر ذلیل، در آن خانه‌ها و خیمه‌ها داخل سازد.»

این دو خبر را امین الدین طبرسی رحمه الله علیه در تفسیر الجوامع و در ذیل و تفسیر آیه شریفه «وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ...» (۶) نقل کرده است.

از امام علی بن الحسین زین العابدین (صلی الله علیه و آله) روایت شده که فرمود: «آنها، به خدا سوگند، همان شیعیان ما اهل بیت‌اند و این امر بر دست مردی از ما تحقق خواهد یافت که مهدی این امت است و همان است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) درباره او فرموده: «اگر از (عمر) دنیا یک روز بیش نمانده باشد خداوند تعالی آن روز را چندان طولانی فرماید تا آن که مردی از عترت من که نام او نام من و کنیه او کنیه من است فرا رسد و زمین را همچنان که از ظلم و ستم پر شده باشد از عدل و داد پر سازد.» (۷)

سید حیدر آملی در این باره گفته است: «آنجا که عیسی بن مریم (علیه السلام) گفت که: ما تنزیل را برای شما می آوریم و اما تأویل را فارقلیط در آخر الزمان خواهد آورد، به همین امر اشاره کرده، و فارقلیط همان مهدی (علیه السلام) است و تقدیر کلام این است که مهدی، حامل و رساننده تأویل و تحقیق قرآن است، زیرا که قرآن ظاهری دارد و باطنی، و تأویلی و تفسیری، و محکمی و متشابهی، و احکامی دیگر جز آن، و از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نقل شده است که فرمود: قرآن ظاهری دارد و باطنی و باطن آن باطنی دیگر تا هفت بطن و باطن، و خداوند تعالی نیز فرموده است: «وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ» (۹ و ۸)

۳. «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» (۱۰)

در بحث پایه های مهدویت در قرآن این آیات شریفه را معنی کردیم و بیان کردیم که تاریخ در جهت صلاح و رستگاری جامعه پیش می رود و هدف آن صلاح و امنیت و آرامش و وحدت است. پس همگان همراه آن در راه خدای متعال حرکت می کنند.

۴. «وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَعَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ» (۲۰)

در گفت و گوها این آیات کریمه درباره نزول حضرت عیسی و امام مهدی (علیه السلام) مطرح گردید و به فضای مذاکرات رونق می بخشید و ما در موسوعه که تفضیل کتاب خط امان است تمام آیات مبارکه در نزول حضرت عیسی و امام مهدی (علیه السلام) را آورده ایم و گفته های مفسران قرآن را کامل و مبسوط نقل نموده ایم و به زودی انتشار خواهیم داد، إن شاء الله تعالی.

پانوشت ها:

۱. التفسیر الكبير / الفخر الرازی ۸ : ۴۲. فی تفسیر سورة التوبة.
۲. تفسیر القرطبی ۸ : ۱۲۱ - ۱۲۲، فی تفسیر سورة التوبة.
۳. الکشاف / الزمخشری ۴ : ۹۹، فی تفسیر سورة الصف.
۴. سورة نور: ۵۵.
۵. جوامع الجامع / الطبرسی ۲ : ۶۳۰.
۶. مجمع البیان / الطبرسی ۷ : ۲۶۷ و جوامع الجامع ۲ : ۶۳۱.
۷. سورة آل عمران: ۷.
۸. جامع الأسرار / السید حیدر آملی: ۱۰۳ - ۱۰۴.
۹. سورة انبیا: ۱۰۵.
۱۰. سورة اعراف: ۱۳۷.

